

การบริหารจัดการชุมชนฐานรากบนฐานการเกษตรอินทรีย์เพื่อ
ยกระดับคุณภาพเศรษฐกิจชุมชน ตำบลออนกลาง
อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ *

The Foundational Community Management Based on Organic
Agriculture to Raise the Quality of the Community Economy in
On Klang Subdistrict, Mae on District, Chiang Mai Province

ธิดารัตน์ ชลประเสริฐสุข¹, และ วิทยา ดวงธิดา²

Tidarat Cholprasertsuk¹, and Wittaya Daungthima²

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยแม่โจ้¹,

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการออกแบบสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยแม่โจ้²

Faculty of Business Administration, Maejo University¹,

Faculty of Architecture and Environmental Design, Maejo University²

Corresponding Author, E-Mail: tc_ple@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาการบริหารจัดการชุมชนตามหลักเกษตรอินทรีย์สำหรับพื้นที่เพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยและประเทศ 2) เพื่อศึกษาเกี่ยวกับธุรกิจการเกษตร การนำประโยชน์ไปใช้ต่อชุมชน ผ่านการบูรณาการกับการเรียนการสอนด้านกฎหมายธุรกิจ และ 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางการต่อยอดการเกษตรไปสู่เชิงพาณิชย์ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบ่งเป็น 3 ช่วงในการดำเนินการ ได้แก่ช่วงที่ 1 วางแผนและสำรวจข้อมูลเบื้องต้น ช่วงที่ 2

* ได้รับความเห็นชอบ: 26 พฤษภาคม 2566; แก้ไขบทความ: 27 สิงหาคม 2566; ตีพิมพ์: 30 สิงหาคม 2566

ภาคข้อมูลและชุดความรู้ และช่วงที่ 3 การบูรณาการและการต่อยอด โดยประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (population and sampling) จำนวน 12 คน สามารถจำแนกได้เป็น 6 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) กลุ่มตัวอย่างจากหน่วยงานภาครัฐ/องค์กรที่เกี่ยวข้อง 2) กลุ่มตัวอย่างจากภาคเอกชน มูลนิธิ สมาคม ราย 3) กลุ่มตัวอย่างจากนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ 4) กลุ่มตัวอย่างจากเกษตรกร 5) กลุ่มตัวอย่างจากผู้ประกอบการ และ 6) กลุ่มตัวอย่างจากผู้บริโภค

ผลวิจัยพบว่า 1) การวิเคราะห์ตามกลุ่มบันได 9 ขั้น พื้นที่ตำบลอนกลางนั้นอยู่ในกลุ่มที่ 1 และกลุ่มที่ 2 และกำลังอยู่ในขั้นตอนของกลุ่มที่ 3 ของขั้นที่ 8 คือการขาย เพื่อสามารถสร้างรายได้ให้กับคนในพื้นที่เพิ่มเติม การทำเกษตรยั่งยืนบนพื้นฐานการเอื้อเพื่อเกื้อกูล เพื่อเป็นฐานเศรษฐกิจชุมชน การต่อยอดสร้างตลาดและการพัฒนาเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ การนำหลักการบริหารจัดการชุมชนฐานรากบนฐานการเกษตรอินทรีย์ที่เหมาะสมของพื้นที่หรือหน่วยงานท้องถิ่นที่นำไปสู่แผนในการส่งเสริมและสนับสนุนทางด้านวิจัย บริการวิชาการด้านการเกษตรภายใต้ BCG Model 2) ปัจจัยที่ประสบผลสำเร็จสู่ชุมชนที่ยั่งยืนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ โดยปัจจัยที่สัมพันธ์กันมากที่สุดระหว่างทฤษฎี บันได 9 ขั้นนั้น ภาพรวมถือว่าลักษณะทางภูมิสังคมของชุมชนมีความสัมพันธ์กับธุรกิจเกษตร การนำประโยชน์ไปใช้ต่อชุมชนผ่านการบูรณาการกับการเรียนการสอนด้านกฎหมายธุรกิจซึ่งถือได้ว่าการนำไปสู่การเป็นชุมชนที่ยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) แนวทางการพัฒนาให้ชุมชนอยู่ได้โดยการทำเกษตรแบบยั่งยืนบนพื้นฐานการเอื้อเพื่อเกื้อกูลเพื่อเป็นฐานเศรษฐกิจชุมชน (ขั้นที่ 8) ของการขายหรือต่อยอดการเกษตรไปสู่เชิงพาณิชย์ผ่านเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ แต่ก็อาศัยปัจจัยจากภายนอกให้น้อยที่สุดเพื่อหาวิธีการป้องกันการขยายตัวของเมืองแบบก้าวกระโดด

คำสำคัญ: การบริหารจัดการ; ชุมชนฐานราก; เกษตรอินทรีย์; เศรษฐกิจชุมชน

Abstract

This article aims to 1) to study community management based on organic agriculture for the area to support economic development by applying the Sufficiency Economy Philosophy in accordance with university and national strategies; Agriculture, bringing benefits to the community through integration with

business law education; and 3) to suggest ways to extend agriculture to commercialization. It is a mixed research between qualitative and quantitative research methods, divided into 3 phases in the implementation. These include phase 1 planning and preliminary surveys, phase 2 data and knowledge sets, and phase 3 integration and extension. The population and sampling of 12 people can be classified into 6 groups: 1) the sample from government agencies / related organizations 2) the sample from the private sector, foundations, associations, 3) the sample from academic experts, 4) farmers samples, 5) entrepreneur samples, and 6) consumer samples.

From the research findings, it was found that 1) the analysis according to the 9-step staircase theory, On Klang subdistrict is in group 1 and group 2 and is in the process of group 3 of the step 8, which is to sell in order to be able to generate more income for local people sustainable farming based on generosity to be the base of the community economy creating a market and developing a network of organic farms in the area applying principles of community management based on organic agriculture that are suitable for the area or local agencies that lead to plans to promote and support research academic service in agriculture under the BCG Model 2) successful factors leading to a sustainable community according to the Sufficiency Economy Philosophy the most correlated factor between the 9-step staircase theory was that the overall geo-social characteristics of the community were related to agribusiness. Bringing benefits to the community through integration with the teaching of business law, which can be regarded as leading to a sustainable community according to the philosophy of sufficiency economy. Sustainable on the basis of generosity to be the community economic base (step 8) of selling or extending agriculture to commercialization through a new generation of farmers' networks, but relying on external factors to a minimum to find ways to prevent exponentially expanding the city.

Keywords: management; foundational community; organic farming; community economy

1. บทนำ

สภาพแวดล้อมและสถานการณ์เปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาที่ประเทศไทยต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ เช่น การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การปรับตัวเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจแบบหลายศูนย์กลาง การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ฐานทรัพยากรธรรมชาติ และสภาพแวดล้อมของประเทศไทยมีแนวโน้มในการเสื่อมโทรมอย่างต่อเนื่อง (พิภพ อุดมอิทธิพงศ์, 2539) รวมทั้งการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการพัฒนา ขณะที่ปัจจุบันสัดส่วนประชากรมากกว่าครึ่งหนึ่งของประชากรโลกอาศัยอยู่ในเขตเมือง โดยจากการคาดการณ์ขององค์การอนามัยโลก (World Health organization) ภายในปี ค.ศ. 2023 ประชากร 6 คน จากทุก 10 คน จะอาศัยอยู่ในเมืองและภายใน ค.ศ. 2050 สัดส่วนจะเพิ่มขึ้นเป็น 7 คนในทุก 10 คน โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา อย่างไรก็ตามเมืองไม่สามารถเติบโตอย่างยั่งยืนได้ หากขาดพื้นที่รองรับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และเหมาะสม โดยเฉพาะพื้นที่ของชนบทหรือพื้นที่ชุมชนเกษตรกรรมซึ่งเป็นแหล่งที่ใช้ในการผลิตอาหารหลักของเมือง (วิทยา ดวงธิดา และ ยุทธภูมิ เผ่าจินดา, 2561)

การตั้งถิ่นฐานที่ยั่งยืน และการวางแผนเพื่อพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนจะส่งเสริมการมีสุขภาวะที่ดีของมนุษย์ในเมืองด้วย (ไชศรี ภักดีสุขเจริญ, 2547) รวมไปถึงประเด็นเรื่องการใช้ประโยชน์ที่ดิน (Hillier & Hanson, 1984) ที่อยู่อาศัยพื้นที่ในการทำการเกษตร สู่การนำผลผลิตทางการเกษตรมาต่อยอดสู่เชิงพาณิชย์ และความสำคัญอีกประเด็นที่สำคัญนั้นสามารถนำไปสู่ความเชื่อมโยงที่เกี่ยวข้องกับรายละเอียดที่สนับสนุนในด้านกฎหมายทางธุรกิจ (สมเกียรติ ไตรสรณปัญญา, 2555) ซึ่งพื้นที่บริเวณในเขตพื้นที่ของตำบลออนกลาง อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ นั้นเป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่มีศักยภาพในการต่อยอดการเกษตรไปสู่เชิงพาณิชย์ การวางแผนเพื่อพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนนั้นครอบคลุมมิติที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ในทุกมิติ ทั้งด้านกายภาพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม (Rapoport, 1977; เกษม จันทรแก้ว, 2539) อาจกล่าวได้ว่าการสร้างความเข้าใจในเชิงพื้นที่เป็นปัจจัยสำคัญสำหรับการสร้างความเข้าใจเบื้องต้น เพื่อที่จะนำไปสู่กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนตลอดจนข้อตกลงต่าง ๆ ร่วมกัน

การศึกษาวิจัยนี้ศึกษาประเด็นที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการเกษตร และเกษตรอินทรีย์ (สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร, 2563) ที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยแม่โจ้ การนำประโยชน์ไปใช้ต่อชุมชนหรือพื้นที่ การบูรณาการกับการเรียนการสอนตลอดจนความร่วมมือกับหน่วยงานภายใน และภายนอกมหาวิทยาลัย เพื่อนำไปสู่เชิงพาณิชย์ สามารถสร้างรายได้แก่ครัวเรือนและชุมชน เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนโดยการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ตลอดจนการวางแผนพัฒนาชุมชน หากขาดการวิเคราะห์ในรายละเอียดหรือปัจจัยที่มีผลอย่างรอบคอบแล้วนั้น จะส่งผลกระทบต่อโดยตรง เช่น พื้นที่เกษตรกรรมถูกเปลี่ยนแปลงไปเป็นที่อยู่อาศัยมากขึ้น หรือพื้นที่อยู่อาศัยถูกปรับเปลี่ยนไปเป็นพื้นที่เพื่อกิจการอื่น ๆ มากขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อในเชิงพื้นที่ที่เชื่อมโยงกัน (วิทยา ดวงธิดา และมานัส ศรีวณิช, 2561) ตลอดจนการวางแผนเพื่อรองรับกิจกรรมเศรษฐกิจชุมชน การนำผลผลิตมาใช้ในการทำอาหารในครัวเรือนและรองรับกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนอันจะนำไปสู่การวางแผนการเสนอแนะแนวทางเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

จากเหตุผลทั้งหมดข้างต้นจะนำมาสู่การศึกษาวิจัยการบริหารจัดการชุมชนฐานรากบนฐานการเกษตรอินทรีย์เพื่อยกระดับคุณภาพเศรษฐกิจชุมชน ตำบลออนกลาง อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้เกิดเกิดผลลัพธ์แนวทางการต่อยอดการเกษตรไปสู่เชิงพาณิชย์

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบริหารจัดการชุมชนตามหลักเกษตรอินทรีย์สำหรับพื้นที่เพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยและประเทศ
2. เพื่อศึกษาเกี่ยวกับธุรกิจการเกษตร การนำประโยชน์ไปใช้ต่อชุมชน ผ่านการบูรณาการกับการเรียนการสอนด้านกฎหมายธุรกิจ
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการต่อยอดการเกษตรไปสู่เชิงพาณิชย์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) เพื่อให้สอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการวิจัย (conceptual framework) โดยอาศัยข้อมูลที่ได้จากการศึกษา

แนวคิดเกี่ยวกับแนวทางการประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงโดยการดำเนินการวิจัยจะแบ่งออกเป็น 3 ช่วงดำเนินการตามดังนี้

ช่วงที่ 1 การวางแผนและสำรวจข้อมูลเบื้องต้น ดำเนินการวางแผนการดำเนินงาน กำหนดกรอบวิธีการ ขอบเขตพื้นที่ และแผนงานการสำรวจข้อมูล

ช่วงที่ 2 ภาคข้อมูลและชุดความรู้ ดำเนินการศึกษา/วิจัยรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับแผน นโยบาย ยุทธศาสตร์ และแผนที่เกี่ยวข้อง

ช่วงที่ 3 การบูรณาการ และการต่อยอด ดำเนินการศึกษา/วิจัย การบูรณาการข้อมูลเบื้องต้น ๆ เพื่อนำไปสู่การต่อยอดเชิงพาณิชย์ในอนาคต

2. กลุ่มตัวอย่าง (population and sampling) ที่ใช้ในการศึกษา สามารถจำแนกได้เป็น 6 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) กลุ่มตัวอย่างจากหน่วยงานภาครัฐ/องค์กรที่เกี่ยวข้อง 2) กลุ่มตัวอย่างจากภาคเอกชน มูลนิธิ สมาคมฯ 3) กลุ่มตัวอย่างจากนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 4) กลุ่มตัวอย่างจากเกษตรกร 5) กลุ่มตัวอย่างจากผู้ประกอบการ และ 6) กลุ่มตัวอย่างจากผู้บริโภค

3. ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์ประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ในลักษณะเจาะลึกโดยจะเปิดโอกาสให้ผู้ถูกสัมภาษณ์แสดงความเห็นเพิ่มเติมได้ตามประสบการณ์ของแต่ละคนแล้วนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาทำการสังเคราะห์ต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการชุมชนฐานรากบนฐานการเกษตรอินทรีย์เพื่อยกระดับคุณภาพเศรษฐกิจชุมชน ตำบลออนกลาง อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่” ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ได้ดังนี้ ทั้งความสำคัญของปัญหา แนวความคิด วิธีการ และข้อมูลที่ได้จากผลการวิเคราะห์ ตลอดจนการนำผลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการการบูรณาการการเรียนการสอนด้านกฎหมาย และแนวทางการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์แนวทางการต่อยอดการเกษตรไปสู่เชิงพาณิชย์ พบว่า

1. การบริหารจัดการตามหลักเกษตรอินทรีย์สำหรับพื้นที่เพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยและประเทศ

เมื่อทราบถึงสถานการณ์ชุมชนของพื้นที่ศึกษาจากการทบทวนวรรณกรรม และข้อมูลจากการ สัมภาษณ์เชิงลึกกับปัจจัยในการที่จะเป็นชุมชนที่ยั่งยืนตามแนวหลักปรัชญาเศรษฐกิจ

พอเพียง โดยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการประเมินของผู้วิจัยระหว่างสถานการณ์ชุมชนปัจจุบันจากการ รวบรวมข้อมูลที่สอดคล้องกับทฤษฎีบันได 9 ขั้นสู่ความพอเพียง (วิทยากร กิติถิบุตร และ วิทยา ดวงธิดา, 2560) เพื่อนำมาสู่คำตอบในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การบริหารจัดการชุมชนโดยการเกษตรอินทรีย์ที่เหมาะสมสำหรับพื้นที่ เพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยและยุทธศาสตร์ประเทศ (คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

การวิเคราะห์และประเมินของผู้วิจัยระหว่าง สถานการณ์ชุมชนปัจจุบันจากการรวบรวมข้อมูลที่สอดคล้องกับปัจจัยในการที่จะเป็นชุมชนที่ยั่งยืน (ศดานนท์ วัตตธรรม, ทวีศักดิ์ พุฒสุขชี, พรชัย ลิขิตธรรมโรจน์, และ ชีรพร ทองชะโชค, 2566; วิทยา ดวงธิดา และคณะ, 2563) ตามแนวหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยสรุปได้ดังนี้

1.1 ประชากรส่วนใหญ่ยังคงมีรายได้ต่ำ ยังไม่เพียงพอสำหรับการใช้หนี้ แต่สัดส่วนของการเป็นหนี้ยังคงมีในสัดส่วนที่ต่ำ ชุมชนมีความเข้มแข็งอย่างมากในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ส่งผลให้เกิดแหล่งอาหารตามธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ โดยมีประชากรบางส่วนได้ซื้ออาหารบางประเภทจากภายนอกชุมชน

1.2 ประชากรภายในชุมชนมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นอาหารหรือแรงงาน และยังมีการทำบุญแก่พระสงฆ์

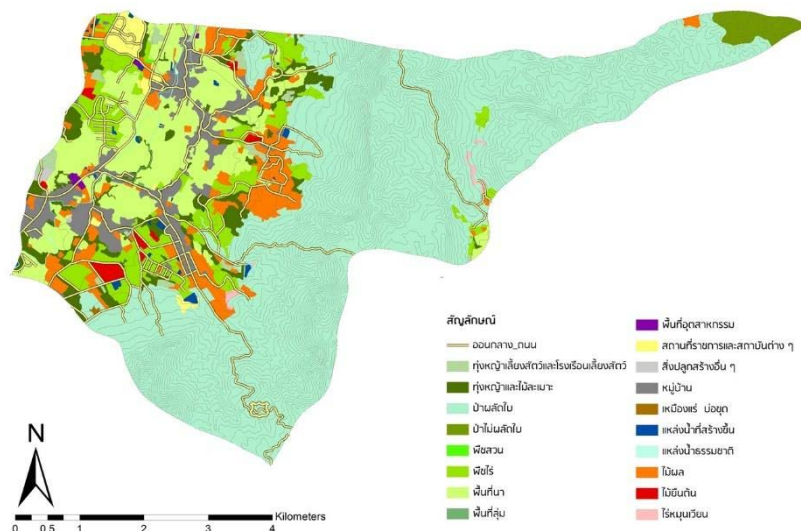
1.3 มีการแปรรูปผลผลิตทางเกษตรกรรม เพื่อเก็บไว้ใช้และบริโภคในยามขาดแคลน นอกเหนือจากอาชีพที่ทำสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ปัจจุบันยังมีการเกษตรกรรม เลี้ยงโคนม เลี้ยงหมู เลี้ยงไก่ ประกอบอาชีพเสริมด้านการปลูกเฟิร์น การเกษตรอินทรีย์ ของกลุ่มคนรุ่นใหม่ โดยใช้ความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคลนัด และยังทำให้ เกิดการกลับคืนสู่ท้องถิ่นจากบุคคลที่ไปทำงานในต่างถิ่นมากขึ้น

1.4 ผลผลิตที่ผลิตได้ภายในชุมชน เมื่อเหลือจากใช้ และบริโภคแล้ว ยังมีการนำมาจำหน่ายเพื่อเป็นรายได้สู่ชุมชน โดยการรวมกลุ่มประกอบอาชีพต่าง ๆ ตามความถนัดของแต่ละบุคคล ยังคงเป็นการทำในครัวเรือนของตนเอง แต่ก็มีบางส่วนที่มีการรวมกลุ่มกัน เพื่อนำสินค้ามารวมกันเพื่อจำหน่ายในรูปแบบของกลุ่มต่าง ๆ

ซึ่งนำหลักการบริหารจัดการชุมชนฐานรากบนฐานการเกษตรอินทรีย์ที่เหมาะสมของพื้นที่หรือหน่วยงานท้องถิ่นนำไปสู่แผนระดับท้องถิ่นและนำมาสู่การเชื่อมโยงของแผนยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยแม่โจ้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนทางด้านการเกษตรและแผนระดับจังหวัด

แผนยุทธศาสตร์ระดับประเทศในเรื่องของ BCG Model (คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ, 2560)

ภาพที่ 1. ประเภทของการใช้ประโยชน์พื้นที่ตำบลอนกลาง

2. ธุรกิจการเกษตร การนำประโยชน์ไปใช้ต่อชุมชน ผ่านการบูรณาการกับการเรียนการสอนด้านกฎหมายธุรกิจ

การวิเคราะห์ปัจจัยที่ประสบความสำเร็จในแต่ละด้านของชุมชนต้นแบบที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำมาใช้และเป็นกรณีศึกษาในการวางแผนชุมชนที่ยั่งยืน

จากการทบทวนวรรณกรรมทำให้ทราบถึงปัจจัยที่วิเคราะห์มาจากชุมชนตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จ ในด้านการใช้หลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการชุมชนว่าปัจจัยใดบ้างที่แต่ละชุมชนมีความเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน แล้วจึงนำปัจจัยที่ได้เหล่านั้นมาประยุกต์ใช้เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษาเกี่ยวกับธุรกิจการเกษตร การนำประโยชน์ไปใช้ต่อชุมชนผ่านการบูรณาการกับการเรียนการสอนด้านกฎหมายธุรกิจ และจริยธรรมธุรกิจ

การบูรณาการการเรียนการสอนด้านกฎหมายและแนวทางการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์สามารถนำผลการวิจัยมาใช้ในการยกตัวอย่างในประเด็นที่เกี่ยวข้องในรายวิชากฎหมายธุรกิจ เช่น การนำมาตราการต่าง ๆ รวมถึงตัวอย่างกรณีศึกษา เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์มายกตัวอย่าง

เพื่อแลกเปลี่ยนมุมมองในการเรียนการสอนด้านกฎหมายธุรกิจ เพื่อนำแนวทางการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ในตัวอย่างของต่างประเทศหรือประเทศไทย และพื้นที่ศึกษาที่มีความเชื่อมโยงของแผนในระดับต่าง ๆ เพื่อนำมาสู่การปฏิบัติของคนในพื้นที่ภายใต้แนวความคิดของเกษตรอินทรีย์

ซึ่งสามารถสรุปปัจจัยที่ประสบผลสำเร็จสู่ชุมชนที่ยั่งยืนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ดังนี้ ปัจจัยที่สัมพันธ์กันมากที่สุดระหว่างทฤษฎีบันได 9 ขั้น กับปัจจัยในการที่จะเป็นชุมชนที่ยั่งยืนตามแนวหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนต้นแบบ คือ ขั้นที่ 2 - 4 “พอใช้ พออยู่ พอมี” นั้นสัมพันธ์กับปัจจัยด้านการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสุขภาพทางรอดจากการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การรู้จักใช้และรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม และขั้นที่ 7 เก็บรักษาสัมพันธ์กับการเรียนรู้เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ขั้นที่ 8 ขยาย สัมพันธ์กับฐานเศรษฐกิจชุมชน ส่วนในขั้นที่ 1, 5, 6 และ 9 นั้นในแต่ละชุมชนก็มีความสัมพันธ์กับปัจจัยเหล่านี้ ต่างกันไป ตามลักษณะทางภูมิสังคมของแต่ละชุมชน โดยภาพรวมถือว่าลักษณะทางภูมิสังคมของชุมชนต้นแบบทุกแห่งนั้นมีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้นเกือบทั้งหมดซึ่งถือได้ว่าทุกปัจจัยเหล่านี้คือปัจจัยที่จะนำไปสู่การเป็นชุมชนที่ยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบทฤษฎีบันได 9 ขั้น สู่ความพอเพียงกับปัจจัยในการที่จะเป็นชุมชนที่ยั่งยืนตามแนวหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ทฤษฎีบันได 9 ขั้น สู่ความพอเพียง (o)	ตำบลอนกลาง		ปัจจัยในการที่จะเป็นชุมชนที่ยั่งยืนตามแนวหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (x)
ขั้นที่ 1 พอกิน	o	x	การบริหารหนี้สินบนเส้นทางพอเพียง
ขั้นที่ 2 พอใช้	o	x	การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสุขภาพ
ขั้นที่ 3 พออยู่			การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า
ขั้นที่ 4 พอมี			การรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
ขั้นที่ 5 บุญ	o	x	การทำเกษตรยั่งยืนบนพื้นฐานการเอื้อเพื่อเกื้อกูล เพื่อเป็นฐานเศรษฐกิจชุมชน
ขั้นที่ 6 ทาน			
ขั้นที่ 7 เก็บรักษา			
ขั้นที่ 8 ขยาย			
ขั้นที่ 9 เครือข่าย			

3. แนวทางการต่อยอดการเกษตรไปสู่เชิงพาณิชย์

จากการวิจัยทั้งความสำคัญของปัญหา แนวความคิด วิธีการ และข้อมูลที่ได้จากผลการวิเคราะห์ตลอดจนการนำผลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางการต่อยอดการเกษตรไปสู่เชิงพาณิชย์พบว่าข้อมูลสถานการณ์ชุมชนกับปัจจัยในการที่จะเป็นชุมชนที่ยั่งยืนตามแนวหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การบริหารจัดการชุมชนฐานรากบนฐานการเกษตรอินทรีย์เพื่อยกระดับคุณภาพเศรษฐกิจชุมชนทำให้ได้ปัจจัยที่ใช้เป็นแนวทางการพัฒนาชุมชนซึ่งจะนำมาประยุกต์ใช้กับชุมชนพื้นที่ศึกษาเพื่อต่อบัณฑิตประสงค์ข้อที่ 3 การเสนอแนะแนวทางการต่อยอดการเกษตรไปสู่เชิงพาณิชย์ ดังนี้

3.1 การบริหารหนี้สินบนเส้นทางพอเพียง บริเวณรอบพื้นที่พักอาศัยทั่วทั้งชุมชนซึ่งเป็นพื้นที่ป่า พื้นที่ทำกินของชุมชนโดยประชากรในหมู่บ้านทุกคนสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ภายใต้กฎระเบียบหมู่บ้านซึ่งชุมชนมีความเข้มแข็งอย่างมากในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อยู่แล้วซึ่งเป็นผลให้เกิดแหล่งอาหารตามธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ยังมีการใช้พื้นที่ทำกินของแต่ละครัวเรือนในการทำเกษตรโดยทำภายใต้การอาศัยพึ่งพิงธรรมชาติเป็นหลักซึ่งเป็นไปตามแนวทางแก้ปัญหาที่ยั่งยืนสอดคล้องกับทฤษฎีบันได 9 ขั้นสู่ความพอเพียง ขั้นที่ 1 คือ พอกิน

3.2 การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสุขภาพ การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ชุมชนได้เริ่มมีการเข้มงวดเรื่องของการใช้สารเคมี โดยห้ามใช้ยาฆ่าหญ้า และยาฆ่าแมลง และมีการออกกฎของชุมชนอย่างเข้มงวดในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติจากการจำแนกการใช้ประโยชน์ซึ่งได้รับความร่วมมือของคนในชุมชนเป็นอย่างดีทุกคนช่วยกันดูแลรักษาป่าภายในชุมชนป้องกันการบุกรุกจากบุคคลภายนอก การช่วยกันจัดการเรื่องปัญหาไฟป่ารวมถึงการฟื้นฟูป่าไม้สอดคล้องกับทฤษฎีบันได 9 ขั้นสู่ความพอเพียง ขั้นที่ 2-4 “พอใช้ พออยู่ พอมี” เกิดขึ้นได้พร้อมกันด้วยคำตอบเดียวคือ “ปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง”

3.3 การทำเกษตรยั่งยืนบนพื้นฐานการเอื้อเพื่อเกื้อกูลเพื่อเป็นฐานเศรษฐกิจชุมชนและการท่องเที่ยวชุมชนที่พอประมาณ โดยมีการรวมกลุ่มประกอบอาชีพต่าง ๆ ในชุมชนเพื่อการค้าขายภายในชุมชนเองและการค้าขายกับชุมชนภายนอกเป็นการสร้างเครือข่ายติดต่อกับเครือข่ายเชื่อมโยงทั้งระดับต่าง ๆ เพื่อขยายผลความสำเร็จตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง สู่การปฏิบัติแนวคิดและวิถีการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ในชุมชน ซึ่งขยายเครือข่ายผ่านทางตัวแทนและในสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ ตลอดจนการเสนอแนวทางการพัฒนาให้ชุมชนอยู่ได้โดยการทำเกษตรแบบยั่งยืนบนพื้นฐานการเอื้อเพื่อเกื้อกูลเพื่อเป็นฐานเศรษฐกิจชุมชน (ขั้นที่ 8) ของ

การขายหรือต่อยอดการเกษตรไปสู่เชิงพาณิชย์ผ่านเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ แต่ก็อาศัยปัจจัยจากภายนอกให้น้อยที่สุดเพื่อหาวิธีการป้องกันการขยายตัวของเมืองแบบก้าวกระโดดออกสู่ชุมชนเกษตรกรรมโดยรอบ

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การบริหารจัดการชุมชนฐานรากบนฐานการเกษตรอินทรีย์เพื่อยกระดับคุณภาพเศรษฐกิจชุมชน ตำบลออนกลาง อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่” ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. การบริหารจัดการตามหลักเกษตรอินทรีย์สำหรับพื้นที่เพื่อรองรับการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับ ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยและประเทศ

จากการศึกษาได้อภิปรายผลการวิจัยถึงสถานการณ์ชุมชนมีความสอดคล้องกับทฤษฎีบันได 9 ขั้นสู่ความพอเพียงซึ่งนำมาสู่คำตอบของการบริหารจัดการชุมชนโดยการเกษตรอินทรีย์เพื่อยกระดับคุณภาพเศรษฐกิจชุมชนโดยนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยแม่โจ้ และยุทธศาสตร์ประเทศ

1.1 การวิเคราะห์ และประเมินของผู้วิจัยมีสอดคล้องกับปัจจัยในการที่จะเป็นชุมชนที่ยั่งยืนตามแนวหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ชุมชนมีความเข้มแข็งอย่างมากในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ส่งผลให้เกิดแหล่งอาหารตามธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ภายในชุมชนมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นอาหารหรือแรงงาน

1.2 การแปรรูปผลผลิตทางเกษตรกรรมเพื่อเก็บไว้ใช้ และบริโภคในยามขาดแคลน ตลอดจนการประกอบอาชีพเสริมด้านการปลูกพืช การเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มคนรุ่นใหม่โดยใช้ความรู้ความสามารถที่ถนัดเพื่อต่อยอดเป็นรายได้

1.3 การกลับคืนสู่ท้องถิ่นจากคนที่ไปทำงานในต่างถิ่นแล้วกลับมาพัฒนาในพื้นที่ส่งผลต่อผลผลิตที่ผลิตได้ภายในชุมชนเมื่อเหลือจากการใช้หรือบริโภคแล้วยังมีการนำมาจำหน่ายเพื่อเป็นรายได้สู่ชุมชน โดยการรวมกลุ่มประกอบอาชีพต่าง ๆ เป็นการทำให้ครัวเรือนของตนเองแต่ก็มีบางส่วนที่มีการรวมกลุ่มกันเพื่อนำสินค้ามารวมกันเพื่อจำหน่ายในรูปแบบของกลุ่มต่าง ๆ

ซึ่งการนำหลักการบริหารจัดการชุมชนฐานรากบนฐานการเกษตรอินทรีย์ที่เหมาะสมของพื้นที่หรือหน่วยงานท้องถิ่นที่น่าไปสู่แผนระดับท้องถิ่น ตลอดจนนำมาสู่การเชื่อมโยงของแผน

ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยแม่โจ้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนทางด้านวิจัย บริการวิชาการด้านการเกษตรภายใต้ BCG Model

2. ธุรกิจการเกษตรการนำประโยชน์ไปใช้ต่อชุมชนผ่านการบูรณาการกับการเรียนการสอนด้านกฎหมายธุรกิจ

2.1 การอภิปรายผลเกี่ยวกับธุรกิจการเกษตรการนำประโยชน์ไปใช้ต่อชุมชนผ่านการบูรณาการร่วมกับการเรียนการสอนด้านกฎหมายธุรกิจ

2.2 แนวทางการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ สามารถนำผลการวิจัยมาสรุปเพื่อใช้ในประเด็นที่เกี่ยวข้องในรายวิชากฎหมายธุรกิจและจริยธรรมธุรกิจ เช่น การนำมาตราการต่าง ๆ รวมถึงตัวอย่างของกรณีศึกษาเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ การบริหารจัดการชุมชนโดยการเกษตรอินทรีย์เพื่อยกระดับคุณภาพเศรษฐกิจชุมชน

2.3 การแลกเปลี่ยนมุมมองในการเรียนการสอนด้านกฎหมายธุรกิจ เพื่อนำแนวทางการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ทั้งของประเทศไทยหรือต่างประเทศ ตลอดจนความเชื่อมโยงของแผนยุทธศาสตร์ในระดับต่าง ๆ เพื่อนำมาสู่การปฏิบัติของคนในพื้นที่ในพื้นที่ภายใต้แนวความคิดของเกษตรอินทรีย์

ซึ่งสามารถสรุปปัจจัยที่ประสบผลสำเร็จสู่ชุมชนที่ยั่งยืนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ โดยปัจจัยที่สัมพันธ์กันมากที่สุดระหว่างทฤษฎี บันได 9 ขั้นนั้นภาพรวมถือว่าลักษณะทางภูมิสังคมของชุมชนมีความสัมพันธ์กับธุรกิจเกษตร การนำประโยชน์ไปใช้ต่อชุมชนผ่านการบูรณาการกับการเรียนการสอนด้านกฎหมายธุรกิจ ซึ่งถือได้ว่าการนำไปสู่การเป็นชุมชนที่ยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

3. แนวทางการต่อยอดการเกษตรไปสู่เชิงพาณิชย์

การนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางการต่อยอดการเกษตรไปสู่เชิงพาณิชย์ โดยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อสุขภาพ การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

3.1 ชุมชนได้มีการเข้มงวดเรื่องของการออกกฎหรือข้อกำหนดของชุมชนอย่างเข้มงวดในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติจากการจำแนกการใช้ประโยชน์ ซึ่งได้รับความร่วมมือของคนในชุมชนเป็นอย่างดี ทุกคนช่วยกันดูแลรักษาป่าภายในชุมชน ป้องกันการบุกรุกจากบุคคลภายนอก การช่วยกันจัดการเรื่องของปัญหาไฟป่า รวมถึงการฟื้นฟูป่าไม้สอดคล้องกับ

ทฤษฎีบันได 9 ตลอดจนการทำเกษตรยั่งยืนบนพื้นฐานการเอื้อเพื่อเกื้อกูลเพื่อเป็นฐานเศรษฐกิจชุมชน

3.2 การท่องเที่ยวชุมชนที่พอประมาณโดยมีการรวมกลุ่มประกอบอาชีพต่าง ๆ ในชุมชนเพื่อการค้าขายภายในชุมชนเอง และการค้าขายกับชุมชนภายนอกเป็นการสร้างเครือข่ายในการติดต่อค้าขายเชื่อมโยงทั้งกับชุมชนและเครือข่ายทางด้านการเกษตรเพื่อขยายผลความสำเร็จตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงสู่การปฏิบัติแนวคิดและวิถีการดำเนินชีวิตของคนในสังคมหรือในชุมชน ซึ่งขยายเครือข่ายผ่านทางตัวแทน และในสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ

3.3 การเสนอแนวทางการพัฒนาให้ชุมชนอยู่ได้โดยการทำเกษตรยั่งยืนบนพื้นฐานการเอื้อเพื่อเกื้อกูลเพื่อเป็นฐานเศรษฐกิจชุมชนผ่านการขายหรือต่อยอดการเกษตรไปสู่เชิงพาณิชย์ผ่านเครือข่ายกลุ่มเกษตรกรรุ่นใหม่ในพื้นที่ชุมชนไปสู่กลุ่มพื้นที่หรือกลุ่มเครือข่ายผู้บริโภค

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ทำให้ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้ใหม่ว่าในการบริหารจัดการชุมชนฐานรากบนฐานการเกษตรอินทรีย์เพื่อยกระดับคุณภาพเศรษฐกิจชุมชน การขับเคลื่อนการบริหารจัดการชุมชน จะต้องนำองค์ความรู้ มาสู่การบูรณาการผ่านเชิงพื้นที่ และขับเคลื่อนร่วมกันของกลุ่มคนในพื้นที่รวมไปถึงเกษตรกรรุ่นใหม่ด้วยเทคนิคในการการประยุกต์เครื่องมือและเทคโนโลยี เพื่อนำไปสู่ช่องทางในการขายผ่านรูปแบบทางออนไลน์ ตลอดจนวางแผนการวางแผนแนวคิดการใช้ประโยชน์ที่ดินในอนาคตของชุมชนที่มีการวางแผนการขายตัวในอนาคตหรือพื้นที่รองรับของชุมชนในอนาคต

7. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 องค์การบริหารส่วนตำบลล่อนนากลาง อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ ควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาสู่ชุมชนฐานรากบนฐานการเกษตรอินทรีย์เพื่อยกระดับคุณภาพเศรษฐกิจชุมชน โดยการกำหนดวิสัยทัศน์ นโยบาย งบประมาณ โครงสร้างการทำงาน และโครงการกิจกรรม เพื่รองรับการทำงานในอนาคต

1.2 องค์การบริหารส่วนตำบลออนกลาง อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ ควรสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และมูลนิธิหรือสมาคมที่เกี่ยวข้องเพิ่มขึ้น เพื่อให้ครอบคลุมทุกมิติของการบริหารจัดการชุมชนฐานรากบนฐานการเกษตรอินทรีย์ ในลักษณะของการทำความร่วมมือในเชิงการทำงาน การสนับสนุนงบประมาณ การสนับสนุนกิจกรรม เพื่อสร้างความร่วมมือการกำหนดแนวทางปฏิบัติจากกลุ่มเครือข่าย เพื่อให้ดำเนินงานครอบคลุมทุกมิติของการบริหารจัดการชุมชนฐานรากบนฐานการเกษตรอินทรีย์

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเชิงเปรียบเทียบการบริหารจัดการชุมชนฐานรากบนฐานการเกษตรอินทรีย์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อื่น เพื่อสร้างความร่วมมือที่นำไปสู่ปัจจัยความสำเร็จ ตลอดจนเกณฑ์ หรือมาตรฐานต่าง ๆ สู่การบริหารจัดการชุมชนฐานรากบนฐานการเกษตรอินทรีย์

2.2 การวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องในเชิงลึกถึงการบริหารจัดการชุมชนฐานรากบนฐานการเกษตรอินทรีย์เพื่อยกระดับคุณภาพเศรษฐกิจชุมชน

2.3 การวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาถึงผังแนวความคิดการใช้ประโยชน์ที่ดินในอนาคตของชุมชนว่ามีการวางแผนการขยายตัวในอนาคต หรือพื้นที่รองรับของชุมชนในอนาคต และสามารถนำผังแนวความคิดนี้ไปประยุกต์ใช้ในอนาคตได้

เอกสารอ้างอิง

เกษม จันทรแก้ว. (2539). *หลักการจัดการลุ่มน้ำ*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา

คณวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ไชศรี รักดีสุขเจริญ. (2547). วากรรมของเมืองผ่านโครงสร้างเชิงสัญญาณ. *วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 41(2), 63-76.

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี พ.ศ. 2561 – 2580* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานการพัฒนารเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

- คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ. (2560). *ยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ (พ.ศ.2560-2564)* (รายงานการวิจัย). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.
- พิภพ อุดมอิทธิพงศ์. (2539). *ทำเมืองให้น่าอยู่: วิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ และความหวังสำหรับเมืองที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ. มูลนิธิโกลบอลคิมทอง.
- วิทยา ดวงธิดา, จุฑารัตน์ ทศการ, พันธศักดิ์ ภักดี, อรทัย มิ่งฉิมผล, พิชญภา คุ้มมิกะกุล, และ ปิยะนุช เจริญยอด. (2563). การออกแบบสถาปัตยกรรมผ่านกระบวนการออกแบบเชิงภูมิสังคม. ใน *การประชุมวิชาการ ประจำปี 2563 The 11th Built Environmental Research Associates Conference 2020 (BERAC 11)* (น.186-194). กรุงเทพฯ: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ศูนย์รังสิต).
- วิทยา ดวงธิดา, และ มานัส ศรีวนิช. (2561). การวิเคราะห์ความเหมาะสมของพื้นที่และการจัดทำผังเชิงพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาที่เหมาะสม. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติพะเยาวิจัย ครั้งที่ 7 “Entrepreneurial University”* (น.1128-1138). พะเยา: มหาวิทยาลัยพะเยา.
- วิทยา ดวงธิดา, และ ยุทธภูมิ เผ่าจินดา. (2561) *การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในเขตเทศบาลเมืองแม่โจ้* อ.สันทราย จ. เชียงใหม่ (รายงานการวิจัย). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- วิทยาพร ภักดีอุทัยบุตร, และ วิทยา ดวงธิดา. (2560). การวิเคราะห์ปัจจัยที่ประสบผลสำเร็จของชุมชนต้นแบบที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ใน *การประชุมวิชาการ ประจำปี 2560 The 8th Built Environmental Research Associates Conference 2017 (BERAC 8)* (น. 34-40). กรุงเทพฯ: คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์และการผังเมือง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ศูนย์รังสิต).
- ศดานนท์ วัฒนธรรม, ทวีศักดิ์ พุฒสุขชี, พรชัย ลิขิตธรรมโรจน์, และ ชีรพร ทองชะโชค. (2566). *ต้นแบบการจัดการเมืองผู้สูงอายุเทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์, 6(1), 1-19.*
- สมเกียรติ ไตรสรณปัญญา. (2555). *มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองเกษตรอินทรีย์ และการสร้างมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ : ศึกษาเฉพาะกรณีข้าวอินทรีย์. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยปทุมธานี, 4(3), 55-62.*

สำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร. (2563). เกษตรอินทรีย์คืออะไรและทำไมต้องเกษตรอินทรีย์?. สืบค้นจาก https://www.arda.or.th/knowledge_detail.php?id=17

Rapoport, A. (1977). *Human Environment Aspects of Urban Form*. New York, NY; Pergamon Press.

Hillier, B., & Hanson, J. (1984). *The Social Logic of Space*. London: Cambridge University Press.